

Наташа С. ДРАКУЛИЋ¹
 Универзитет у Новом Саду
 Филозофски факултет
 Катедра за српску књижевност и језик

СИМБОЛИКА РАЂАЊА У РОМАНУ *ДАН ШЕСТИ* РАСТКА ПЕТРОВИЋА

На трагу Бахтинових истраживања о преплитању низа дихотомија у народној култури, рад испитује повезаност живота и смрти у *Дану шестом* Растка Петровића, с обзиром на ратни и поратни контекст романа. Посебна пажња посвећена је симболици женског тела, као и његовој повезаности с природом. Порођај се посматра напредо с умирањем, а паралела успоставља преко крви која отиче и утробе што се распада. Циљ рада је да понуди тумачење мотива стварања и обнове указујући на библијски подтекст, односно интертекстуалну везу с *Посијањем*.

Кључне речи: женско тело, порођај, умирање, обнова, библијски подтекст, интертекстуалност

Судбина романа једног од најзначајнијих српских писаца завређује пажњу и заслужује да јој на самом почетку посветимо неколико редова. *Дан шести* објављен је постхумно, 1961. године, у редакцији Марка Ристића. Први његов део аутор је намеравао да публикује за живота, али је Геца Кон (под утицајем Слободана Јовановића) одлучио да књигу не штампа без корених измена, сматрајући да је „албанска трагедија приказана у одвише мрачном, такорећи дефетистичком и за српску војску скоро дифамантном виду” (Ристић 2014: 665). Завршен 1934. а понуђен издавачу 1935. године, те одбијен, рукопис је чекао две и по деценије на ширу публику. Растко Петровић је након ових замерки унео исправке и дописао значајан сегмент који прати живот главног јунака након Великог рата и чија се радња одвија у Америци. Поводом одлагања публикавања свог ремек-дела пише Милану Дединцу: „Ја још мислим да је тај роман бољи него што сам ја, да је штета што је његова судбина везана за моју” (Поповић 2009: 166).

Извесне везе између факата и фикције свакако постоје, у *Дану шестом* писац је пренео сопствене утиске као очевидац страдања приликом повлачења српске војске преко Албаније. Америчко искуство такође се може довести у везу с биографијом аутора имајући у виду податак да је Растко Петровић од 1935. године боравио у Сједињеним Америчким Државама, где роман приводи завршетку. Ипак, лични и колективни доживљаји катаклизме у уметничком уобличавању претачу се у потрагу за општим обрасцима чијим се понављањем у виду наизменичне смене постанка и нестанка космос периодично ревитализује у недоглед.

„Историјске појаве интересују га пре свега као чињенице које откривају архетипове људског понашања. Погрешно је зато тумачити дело Растка Петровића као екстрем једног или другог типа; у питању је чврсто јединство историјског, митског, архетипског и подсвесног. Основни параметар његове уметности јесте, дакле, сам феномен живота, неуништивост рађања и умирања у временском низу, феноменологија

¹ natdrakulic@gmail.com

постојања и стварања, а то су они исти проблеми уочљиви и код мислилаца који су оставили духовног трага у његовом књижевном писму.” (Јоковић 2017: 113)

Ово дело превазилази историјски контекст који тематизује посматрајући живот појединца, па и Први светски рат, као делић у мору напоредних егзистенција, односно сукцесивних догађаја. Људско трајање поима се као циклус, дакле кружно, попут змије што самој себи гризе реп и вечито се обнавља. Иза колективног страдања не остаје само пуста земља, жртвом се искупљује човечанство, а смисао борбе за опстанак огледа се у могућности креирања новог почетка. Стога нам се мотив рађања учинио и те како важним, без његовог тумачења није могуће приступити проучавању доминантног мотива смрти с којим је у нераскидивој вези.

Већ у самом наслову романа потенцира се његов библијски подтекст, он је својеврсна алузија на *Посишање*, последњи дан стварања, кад Бог, након временске и просторне концепције, елемената, биљних и животињских врста, креира човека „по обличју своме” (Библија 1994: 1). Иако је Растко Петровић најпре намеравао да ово дело назове *Осам недеља*, веза са *Светим писмом* изнова се потврђује у моту. Уколико Велики рат у контексту *Дана шестог* посматрамо као историјску прекретницу, својеврсну кризну ситуацију када завлада хаос након којег је неопходно поновно утврђивање космоса, помен првобитног устоличавања света, те издвајање управо оних редова што се односе на репродукцију најављују значај плођења за опстанак човечанства као повлашћен мотив овог прозног дела. О томе пише и Гордана Покрајац:

„Кроз овакав поступак који трага за новом изражајношћу и рефлектује модеран сензибилитет, неретко се имплицитно покрећу теме које кореспондирају са хришћанским подтекстом, почев од стварања света и човека, првобитног греха, изгона из Раја, трпљења, жртве, милосрђа, праштања и других, при чему су средишњи мотиви рођење и смрт; ово се уједно поклапа са суштинским проблемом пред којим се човек нашао у Библији – проблемом смрти и живота његове душе.” (2014: 79)

Што се тиче приповедања у роману, њега бисмо одредили као полифонично, имајући у виду студију *Проблеми поетике Достојевског* Михаила Бахтина (в. 1967). Иако постоје извесне сличности између *Дана шестог* Растка Петровића и *Уликса* Џемса Џојса, превасходно у оним моментима када се прати ток свести главног јунака, важно је нагласити да се кроз његову свест преламају свести других ликова, због чега бисмо се определили да наративну структуру овог дела тумачимо као вишегласну.²

За тему овог рада далеко је значајнија Бахтинова студија *Сиваралаштво Франсоа Раблеа и народна култура средњега века и ренесансе* чија је основна мисао да се у обредном контексту свет и људски живот схватају двоструко, изокренуто, те су могуће паралеле између опречних вредности. „Снижавање копа телу гроб ради *новог* рађања. Отуда оно има не само уништавајуће значење које негира него и позитивно значење, значење препорода: оно је *амбивалентно*, оно истовремено и негира и афирмише” (Бахтин 1978: 29–30). *Дан шести* обилује

2 На ову тему пише Весна Мићић, одређујући сличност између поменути два романа као типолошку, генеолошку и техничку, уз извесну коинцидентну паралелу двају биографија радикалних писаца. Сматрајући да је *Уликс* имао утицаја на *Дан шести*, она истиче видне разлике у начину митологизације текста, употреби приповедних техника, па и самој тематици, хронологу, стилу, при чему напомиње се Петровић поред Џојса угледао и на модерне писце и руске реалисте. Иако је „структура оба романа сложена и слојевита [...] а настала као резултат фрагментализације и симултанације приповиједања” (Мићић 2007: 209), није могуће оспорити оригиналност у њиховим концепцијама.

сценама где се супротне вредности укрштају. На пример, отицање крви рањеника пореди се с порођајним крварењем:

„– Где оде она крв, црвена, страшна,
Крв овога младића?
Никада крв мајке док га рађала,
Не беше тако црвена тешка,
Као крв овога младића,
Никада...” (Петровић 2014: 139)

Почетак и крај живота блиски су, они на симболичком плану болно ничу из земље и изнова се у њену утробу враћају:

„Као кад бих ставио уво на земљу и чуо корак оних што долазе, чујем оне који ће се тек родити. Хиљаде и милионе људи који ће морати доћи. И то сам увек ја чији ми звук корака долази, из будућности. Ја сам цео живот, ја сам инкарнација живота, живот!...” (Петровић 2014: 226–227)

Да ерос и танатос у овом роману не иду један без другог, потврђују и повезаност смрти родитеља с рађањем детета; Ирац се убија и оставља за собом трудну жену, док се овај образац понавља кад Стеван Папа-Катић падне у шуми попут јелена управо када се у породици очекује новорођенче.

Ову животињу Теодосије доводи у везу са Светим Савом, који између причевског и монашког живота бира потоњи „да њиме напоји ујелењену душу своју” (Теодосије 1992: 11). Мотив је у *Житију Светог Саве* преузет из Давидових псалма, а „означава душу која тражи Господа” (в. Томин 1997: 43). Светлана Томин указује на сложену, амбивалентну симболику јелена који се с једне стране сматра хтонском животињом што преводи душе на онај свет, а с друге се односи на „плодност, ритмове раста и поновног рађања, и у том смислу представља архаичку слику цикличног обнављања” (1997: 44). Док се хришћанска значења симбола јелена односе на потрагу за Богом и оданост Христу, у традиционалној култури Словена он апострофира са Сунцем, божанством, док заједно с кошутом има наглашену брачну симболику, доводи се у везу с демонским бићима (в. Толстој – Раденковић 2001: 247–248), те у том контексту има доминантну улогу медијатора, посредника између овог и оног света. Када је реч о *Дану шестом*, јелен је носилац различитих значења суспрегнутих у једном симболу што истовремено активира рађање, размножавање, смрт, мост између два света, те потрагу за нови смислом. Стога „фигура јелена евоцира блискост смрти јунака, као и преображај јунака након смрти” (Ракић 2012: 70).

Према потреби за продужетком врсте главни јунак пред скончање живота осећа извесну побуну која се превасходно огледа у неприхватању удвајања, распарчавања сопственог духа што ће се делимично, како сам сматра, преселити у ново биће и тиме узроковати промену:

„То, да се он осећа свим и ипак првенствено собом, да је Мила он, да је она бременита у њему, да он не признаје тај део ње, за који је у ствари сам одговоран, да ће се поступно мирити с тим, да ће он најзад обавити то својом љубављу, да ће велики део њега изићи из њега и населити се у то ново биће, у ту нову шкољку која је сад у грађењу – све су то фазе и појаве што припадају законима који су њему много познатији но просечном човеку. Он је знао како се то збива са рибама, са инсектима, са диносаурусима, са кртицама, али ту је и фаза закона да има да пристане на те законе, емоционално ништа боље или брже но било који други просечни човек.” (Петровић 2014: 642)

Идентитет се овде пропитује, посматра у контексту заједнице, при чему се индивидуа одређује према родитељу, партнеру и детету с којима је у извесној симбиози, која се превасходно активира приликом зачећа и током трудноће када су јединке и физички барем привремено спојене. Репродукција и рађање подразумевају како јединство тако и раздвајање. Током рата колектив такође функционише као спој појединаца што у зверским условима губе свест о властитости, сједињују се с масом, човек се креће од хуманог ка анималном субјекту у околностима у чијим је оквирима принуђен да функционише организован у чопор.

Од бројних слика у рату доминира опис порођаја којем присуствује и главни јунак. Милица је тада у бунилу, у контакту с оностраним, исувише близу простору одакле долазе бића на овај свет и где се на крају живота враћају. Стеван Папа-Катић то доживљава као нешто „бескрајно и сублимно” што „преображује и раскида људске облике” (Петровић 2014: 292). Долазак детета на свет представљен је до детаља, а приповедач га посматра као нешто природно, жена се изједначава с пејзажем, њен хук је вихор и пламен, она је планина и из себе изнова ствара планину, а крв што отиче из ње пореди се с реком (в. Петровић 2014: 290–295). Такође, издваја се компарација са животињом што извире из претходног искуства очевидача: „Тако је и Стеванова кучка, давно, пре десет година, у авлији, не престајући да га гледа, немо, трагично и сузно избацивала младунце на свет. Исто тако. Патња је патња: свеједно!” (Петровић 2014: 303). Поређење са звери присутно је на више места у роману чиме се хуманост као врховна вредност доводи у питање, пошто је човек у рату огољен, сведен на инстинкт услед борбе за опстанак, јер му тешко полази за руком да у датим условима намири примарне потребе.

„Узајамним преображајем људских бића у животиње, и обрнуто, као и самим чином обостраног буђења сексуалног нагона и наглашене привлачности, при чему се куја поистовећује са женом, док Стеван призива свој некадашњи положај потлаченог и неискусног мушкарца у односу на доминантну и одлучну жену, долази до конфигурације анимално-хуманог идентитета.” (Петровић 2015: 299)

Ипак, као што смрт Стевановог оца активира рађање његовог детета, што се на самом крају романа изнова понавља сменом родитеља и новорођенчета, тако младо биће гаси мајчин живот након што дође до раскидања везе између два међусобно зависна тела пресецањем пупчане врпце.

Човек се опире рату, ствара нова покољења како би она обновила свет. Биолошко право на живот врховна је категорија *Дана шестог*, јединка се противи смрти: „Ја сам спој хелијица, ја сам жива материја, ја сам историјска биологија” (Петровић 2014: 112). Живот после рата за човека који је преживео представља ново рођење, обнову, почетак, могућност повратка сопству.

„– Доцније – рече Милан – ми ћемо ући у живот заједно; доцније: када он буде зависио од нас; када будемо могли из њега да створимо шта хоћемо, потпуно по својим назорима. Сада нас догађаји носе. Нема ниједног човека сада који живи свој живот, онакав какав би хтео да проживи. Сада је рат, зар не видиш? Људи створе рат, али онда они нису више они, не живе више свој живот, већ је то нека психоза маса и народа.” (Петровић 2014: 137)

Индивидуа се, дакле, конституише, како иступањем из колектива којем припада, тако и у укорененошћу у њему, раздвајањем од родитеља али и с клицом њиховог материјала кодираног у телу. „Самосазнавањем се, као и рађањем,

иначе заснива хоризонт упућености субјекта на свет и света на субјект, хоризонт 'моћи-сродити-се'" (Николић 2015: 205).

Женски принцип у роману истовремено у себи носи и виталистичко и деструктивно начело, што се најбоље огледа у *Изједеном овчару*, где су силе зла представљене као вештице. Овде доносимо народну митолошку песму у целости:

„Осу се небо звездама,
и равно поље овцама;
овцама нема чобана,
до једно дете Радоје,
и оно лудо заспало.
Буди га Јања сестрица:
'Устани горе, Радоје!
Овце ти за луг зајоше.'
'Нека и, сејо, не могу;
вештице су ме изеле:
мајка ми срце вадила,
стрина јој лучем светлила'" (Караџић 1841: 237)

Главни јунак пева ове стихове кад је у Америци, а у њима су стварање и уништење нераскидиво повезани. Наиме, ту се чува прастаро сећање на креирање космоса, при чему је небеска перспектива једнака оној земаљској, Радоје у горњем свету има улогу месеца који се наизменично повећава и смањује, а у доњем намену жртве. *Изједен овчар* уметничко је објашњење месечевих мена. Растко Петровић ову песму помиње и у есеју *Младићство народног генија* (в. Петровић 2008: 55), што потврђује значај који јој је несумњиво приписивао. У *Дану шестом* паралела између женског тела и лунарног кретања активирана је преко месечног циклуса због којег се жена у традиционалној култури сматра нечистом, те апострофира с ноћном семантиком времена и демонским бићима, што је реализовано у поменутој песми.

Менструација у *Дану шестом* такође је повезан с колективном жртвом једног народа:

„Сав рат, у таквом случају, све ово што се збива, труљење, проливање крви, сва ова мука и вапијање, није ништа друго до циклус женствености у природи. Природа баца из себе полунатрулу клицу да би свежу у себе поставила. Ово није рат људи, није такмичење људи, већ циклус женствености..." (Петровић 2011: 325)

Тако рат није само историјски тренутак мушке борбе на фронту, катаклизма се одвија приликом сваког зачећа. С обзиром на чињеницу да се рођење и смрт сматрају „обредима прелаза" (в. Ван Генеп 2005), Велики рат у том смислу представља лиминалну фазу након које је могућа обнова човечанства али и сваког поједница понаособ. Проливена крв жртава пореди се с месечницом и порођајем што отичу из жене као бол који је неопходно поднети на телу ради новог стварања.

Тајна зачећа у роману се поима на следећи начин: „Стеван је никао у њој и ништа више није могло зауставити његово рашћење. Она се кретала са тим фантастичним, гротескним стаблом које се дизало из ње и хранило њом" (Петровић 2014: 289). Милица осећа будућег љубавника у себи и пре љубавног односа. Пренатално игра важну улогу у судбинама јунака *Дана шестог*.

Стеван Папа-Катић носи име Миличиног биолошког оца, он учествује у тренутку када Милица долази на свет, помаже њеној мајци приликом порођаја. Њихова љубав је предодређена, они извиру један из другог. Већ смо поменули да

се временска категорија овде поима као кружница у којој се догађаји понављају, па тако Стеван попут свога родитеља неће доживети да узме сопствено чедо у наручје. Беба је његов наставак, продужетак угаслог живота, обнова. „Као да је прошлост била узбуркано огледало садашњости и да је садашњост била већ пре прошлости и одувек, и да је била одувек на овом заједничком тлу” (Петровић 2014: 475).

Књижевна преокупација пренаталним светом присутна је у стваралаштву Растка Петровића у есеју *Пробуђена свест*:

„Тајанство рођења је исто толико велико, можда и веће но тајанство смрти. Како сам рођен? Зашто баш ја а не неко други; како се моја свест о личности увукла у ово баш тело а не које друго, рођено од моје мајке; уколико моје тело носи у себи доживљаје и сазнање, о њему, моје мајке, и пустиловину мога оца итд? [...] И прошлост пре нашег рођења и историја зависи од нашег избора.” (Петровић 2008: 143)

Симболика рађања у *Дану шестом* извире из библијског подтекста романа, у тим оквирима зачеће је остварење стваралачког принципа који је човеку дат још приликом утоличења космоса речима творца: „Рађајте се, множите се и напуните земљу” (Библија 1994: 1). Телесна димензија живота доминира над оном духовном што је у ратним околностима, где је човек огољен на материју, недосежна. Ту долази до „превођења високог, духовног, идеалног, апстрактног на материјално-телесни план, на план земље и тела у њиховом нераскидивом јединству” (Бахтин 1978: 28).

Поред тога, ерос је повезан с танатосом, у ратној стварности дихотомије се укидају, те је граница између живота и смрти танка. Нестанак с лица земље не искључује долазак новог бића које у себи носи клицу родитеља. Ужасна реалност превазилази се тежњом ка обнови, а колективна жртва једини смисао проналази у рекреирању света. Историја се доживљава као менструација, након сваког распадања долази до обнове, а месец се креће ка свом пуном облику управо у тренутку када изгледа као да је потпуно изједен. Ритам живота једнако одзвања упркос уништавању.

„Та борба с космичим страхом у свим његовим облицима и испољавањима није се ослабљала на апстрактна надања, на вечност духа, већ на *материјално начело у самоме човеку*. Човек као да је побеђивао *космичке елементе* (земљу, воду, ваздух, ватру) *налазећи их и живо их осећајући у себи самоме, у сојственоме телу; он је космос осећао у самоме себи.*” (Бахтин 1978: 352)

Доминантна слика женског тела способног за креирање новог живота у роману потврђује увек наглашену могућност регенерације која је превасходно физичка, корпорална, материјална, а паралелом с лунарним кретањем поистовећења с природним ритмом непрекидне обнове.

„Људи умиру. Толико људи умире и трули! Људи корачају, падају, умиру. Једина она, огромна и страшна, избацује стару клицу и лучи, ствара, из свих својих пора, из свих својих костију, мишића и влакана, нову клицу, коју спушта у средиште себе. Вечита, стална, обнавља се она с правилношћу, као сав космос. Двадесет и осам дана прошло је и она сада спушта у себе ново јаје, као сазвежђа, као бубе и као рибе.” (Петровић 2014: 187)

Слика Велике Мајке подразумева непрестану ревитализацију, која се периодично понавља, стога овај роман треба тумачити и у контексту традиционалне културе у чијим оквирима обред и жртва у кризним ситуацијама за колектив обезбеђују обиље и плодност, опонашајући првобитно стварање света.

У Дану шестом женско тело није само приказано у повлашћеној космичкој позицији, оно се потчињава низом казних поступака којима се покушава ограничити и злоупотребити (в. Петровић 2013: 137–146). У том контексту истиче се сцена убиства што ће извршити Мишо, а којем претходи страх његове жртве свесне опасности: „У њеним мислима, осећањима, у најтананијој хелијаци целог тог тела које носи њено име, он је значио сада највећу катастрофу. ’Нешто ће се збити сада, нешто ће се збити сада!’” (Петровић 2014: 204).

У роману Растка Петровића рат је осликан као катаклизма иза које се, ипак, назире опоравак. Доминантни мотиви рађања и смрти међусобно су преплетени, а престанак живота паралелан је његовом настанку. Граница између још нерођених, живих и умрлих јесте релативизирана, што је, на пример, очигледно у пасажу где је описан порођај. Та међа није само духовна, јер се материјализује у женском телу, материци, цикличном распадању на сваких двадесет осам дана и увек једнакој обнови, могућношћу да се посеје и никне нова клица, по цену бола, крви, вапаја, жртве. Нови почетак јесте вредност којом се превазилази крај: „Сви смо били фетуси и прошли кроз облике који тако личе на трансформације врста, али смо били и сви ступњеви тих врста. О то је већи доживљај но било који други. Већи и од овога: цркавање тог тела” (Петровић 2014: 226).

Библијски подтекст романа наговештен је већ у самом наслову и моту, где се успоставља интертекстуална релација с пасажем који се односи на почетак *Посијања* издвајањем шестог дана као тренутка божанског креирања човека чији се смисао огледа у плођењу биљног, животињског и хуманог света ради опстанка. Зауостављањем на том тренутку сугерише се да биолошка димензија људи, њихова способност за размножавање јесте једини залог трајања у стварности која је прогнала грешнике из раја. Пресуда: „јер си ти прах и у прах ћеш се вратити” (Библија 1994: 3) свакако наглашава људску пролазност. Међутим, првобитним стварањем Бог преноси део сопствене креативне потенције на онога којег је уобличио према себи и тиме му на телу оставља жиг наде у обнову, продужавањем врсте кроз потомство. Трачак светла што даје смисао напору и жртви осликана је вером у боље сутра у самом делу израженом у виду прекида с прошлошћу зарад обнове, „да би од тог човека и те жене онда почео нови пород, неки нови свет који ће боље умети да живи, презирући оне што су живели пре њих” (Петровић 2014: 235).

Литература

- Bahtin 1967: M. Bahtin, *Problemi poetike Dostojevskog*, Beograd: Nolit.
- Bahtin 1978: M. Bahtin, *Stvaralaštvo Fransoa Rablea i narodna kultura srednjega veka i renesanse*, Beograd: Nolit.
- Библија 1994: *Библија или Светио писмо*, прев. Л. Бакотић, Нови Сад: Добра вест.
- Ван Генеп 2005: А. ван Генеп, *Обреди прелаза*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Јоковић 2017: М. Јоковић, *Имагинација историје*, Рашка: Центар за културу, образовање и информисање „Градац” Рашка.
- Караџић 1841: В. С. Караџић, *Српске народне пјесме*, књ. I, Беч: Штампарија Јерменскога манастира.
- Мићић 2007: В. Мићић, Сличности и разлике између романа „Уликс” Џејмса Џојса и прве књиге „Дана шестог” Растка Петровића, у: *Зборник Мајшице српске за књижевности и језик*, LV/1, Нови Сад, 191–211.

- Николић 2015: Ч. Николић, Семантика воде у роману „Дан шести” Растка Петровића, у: Д. Бошковић – Ч. Николић (ред.), *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са IX међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (24–25. X 2014)*, књ. II: *Рађање и књижевност*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 301–307.
- Петровић 2008: Р. Петровић, *Народна реч и женије хришћанства*, Нови Сад: Соларис.
- Петровић 2013: А. Петровић, Пропадљиво, женско тело, *Наслеђе*, 25, 137–146.
- Петровић 2014: Р. Петровић, *Дан шести*, Београд: Плато.
- Петровић 2015: А. Петровић, Етичко и антиетичко, ратно „ја” у „Дану шестом” Растка Петровића, у: Д. Бошковић – Ч. Николић (ред.), *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са IX међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (24–25. X 2014)*, књ. II: *Рађање и књижевност*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 293–300.
- Покрајац 2014: Г. Покрајац, Роман „Дан шести” Растка Петровића (хришћанске реминисценције), у: А. Вранеш – Љ. Марковић (ред.), *Први светски рат у култури и библиографији: тематски зборник у две књиге*, књ. 1, Београд: Филолошки факултет, 77–94.
- Поповић 2009: Р. Поповић, *Изабрани човек*, Београд: Службени гласник.
- Ракић 2012: С. Ракић, Сlike смрти у роману „Дан шести” Растка Петровића, *Липар*, XLIX/1, Крагујевац, 47–72.
- Ристић 2014: М. Ристић, Библиографска белешка, у: Р. Петровић (аут.), *Дан шести*, Београд: Плато.
- Теодосије 1992: Теодосије, *Житије Светог Саве*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Толстој – Раденковић 2001: С. М. Толстој – Љ. Раденковић, *Словенска митологија: енциклопедијски речник*, Београд: Zepher book world.
- Томин 1997: С. Томин, Мотив ујелењења душе код Теодосија Хиландарца, у: Ј. Ређеп (ред.), *Српска књижевност и Светио писмо: 26. научни састај слависта у Вукове дане*, Београд: Међународни славистички центар, 41–50.
- Džojš 2014: Dž. Džojš, *Uliks*, Београд: Geopoetika.

THE SYMBOLISM OF BIRTH IN THE NOVEL *THE SIXTH DAY* BY RASTKO PETROVIĆ

Summary

Bearing in mind the research on the conjunction of various dichotomies in traditional culture by Mikhail Bakhtin, this paper analyzes the connection between life and death in *The Sixth Day* by Rastko Petrović, regarding the context of war and the period after it, that this novel deals with. Special attention is given to the symbolism of the female body, as well as to its similarity to nature. Birth is interpreted in relation to death. This parallel is established through the motifs of blood and the womb that relate to the body which gives birth and the one that is hurt and is about to die. The aim of this paper is to interpret the motifs of creation and renovation, stressing the biblical subtext in the novel, as well as its intertextual relation to the *Story of Creation*. Various fragments from *The Sixth Day* indicate that this work has an obvious feminine side in which the woman extends humanity through giving birth and motherhood.

Keywords: female body, birth, death, regeneration, biblical subtext, intertextuality

Nataša S. Drakulić